

Metsän oppimispolku

Leikkejä ja tehtäviä varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen

Sisältö

Esipuhe

Metsään oppimaan! 2

Leikit ja tehtävät osa-alueittain

Metsäluonto 4

Metsän antimet ja virkistyskäyttö 15

Metsäluonnon suojele 23

Metsätalous 25

Puun käyttö ja jalostus 27

Metsä ja kulttuuri 32

Työryhmä

Riitta Porttila, Lea Kivijärvi, Anneli Mäki, Tiina Pohjola,
Pertti Falkstedt, Maare Akkola, Marjut Vuorela, Tuija Laitinen, Mervi Korhonen, Anne
Turunen

Kuvitus

Kirsi Kangas (Metsän oppimispolku -kirjan kuvitusta)

Tiedustelut

anne.turunen@metsakeskus.fi

Metsään oppimaan!

Opetushallitus ja Suomen metsäyhdistys julkaisivat Metsän oppimispolku -kirjan keväällä 2000. Se on tarkoitettu opettajille ja kasvattajille metsäopetuksen käsikirjaksi ja virikemateriaaliksi. Metsän oppimispolun tavoitteena on kartuttaa lasten ja nuorten metsätietoja ja -taitoja lapsuudesta aina aikuisuuden kynnykselle. Kirjassa esittelee oppimisen tavoitteet varhaiskasvatukseen, perusopetuksen 1-6 luokille, 7-9 luokille ja lukioon.

Metsän oppimispolun mukainen metsäopetus on jaettu kuuteen osa-alueeseen, joista kussakin on oma näkökulmansa metsää koskeviin tietoihin, taitoihin sekä elämyksiin ja arvostuksiin:

1. metsäluonto, 2. metsän antimet ja virkistyskäyttö, 3. metsäluonnon suojelu, 4. metsätalous, 6. puun käyttö ja jalostus, 7. metsä ja kulttuuri

Metsän oppimispolku -kirja on tilattavissa Suomen Metsäyhdistyksestä (30 mk), puh. 09-6850 8880. Sen voi myös tulostaa maksutta internetosoitteesta www.oppimispolku.fi.

Vilkasta metsäalan ja koulujen sekä päiväkotien yhteistyötä Salon seudulla

Salon seudulla aloitettiin vilkas käytännön yhteistyö opetuksen ja metsä- ja ympäristöalan tahojen kesken vuoden 2000 aikana. Tämä vihkonen on yksi tiiviin ja monipuolisen yhteistyön tuloksista.

Halusimme koota yksiin kansiin mahdollisimman paljon varhaiskasvatukseen ja alkuopetukseen sopivia leikkejä ja tehtäviä, joita voi leikkiä ja harjoitella missä tahansa metsässä. Kaikki nämä leikit ovat käytössä testattuja ja hauskoiksi havaittuja. Eräät on lainattu muista julkaisuista (jos se on ollut tiedossa/muistissa, maininta tehtävän lopussa). Monet on ehkä luettu joskus jostakin; teos on unohtunut, mutta leikki on jäänyt elämään. Toivomme, että lainaukset eivät aiheuta harmia, vaan pikemminkin iloa siitä, että "omat" leikit on otettu ahkeraan käyttöön. Iso osa tehtävistä on kirjoittajien itsensä ideoimia.

Tehtävät on jaettu tässä Metsän oppimispolun mukaisesti kuuteen opetuksen osa-alueeseen, vaikka rajanveto onkin vaikeaa, ehkä joiltakin osin tarpeetontakin. Jokaiseen osa-alueeseen oli kuitenkin helppo löytää tehtäviä, mikä osoittaa, että metsä antaa mahdollisuuksia monenlaiseen oppimiseen.

Tehtäviä ja leikkejä koostivat **Riitta Porttila** Karjaskylän koululta, **Lea Kivijärvi** Tupurin päiväkodista, **Anneli Mäki** Torikadun päiväkodista, **Tiina Pohjola** ja **Pertti Falkstedt** Asemakadun päiväkodista (kaikki edellä mainitut Salosta) sekä **Maare Akkola** Puolukkapuiston päiväkodista Perniöstä ja **Marjut Vuorela** Päiväkoti Päivänsäteestä Perttelistä. Lisäksi Tuija Laitinen Laurin yläasteelta ja Mervi Korhonen Hermannin yläasteelta kokosivat 7-9 luokille sopivia tehtäviä. Yläasteen harjoitukset, kuten kaikki muukin Salon metsäopetuksen yhteistyön aineistot, tulevat kaikkien nähtäville valtakunnalliseen internetpalveluun www.oppimispolku.fi.

Mukavia metsäleikkihetkiä Metsän oppimispolun pikku taapertajille!

Anne Turunen

Lounais-Suomen metsäkeskus
anne.turunen@metsakeskus.fi

Metsäluonto

Metsäluontoon liittyvissä tehtävissä tutustutaan leikin lomassa seuraaviin aiheisiin:

- metsän eliölajit
- metsätyypit ja arvokkaat luontotyypit
- metsä ekosysteeminä

Junaleikki

Jokainen ottaa erilaisen puunlehden käteensä. Muodostetaan juna. Juna kulkee Tammimäen, Vaahteramäen, Koivuhaan ja Leppälehdon asemien ohi. Lehdet ovat matkalippuja eri asemille. Leikkijä, jolla on tammenlehti, jää junasta Tammimäellä (tammi) jne. Sen, joka haluaa astua junaan paluumatkalla, on hankittava paluulippu eli samanlainen lehti kuin menolippukin oli.

Kosketa puuta -leikki

Näkevä pari kuljettaa "sokean" jonkin puun luo. "Sokea" saa kosketella ja tunnustella puuta silmät kiinni. Sitten hänet kuljetetaan pois nimikkopuun luota. "Sokea" saa avata silmät ja kertoa miltä puu tuntui. Lopuksi parit etsivät puun yhdessä ja tarkastavat puun. Parit vaihtavat paikkoja.

Puun elämä

Valitaan puu ja kuvitellaan, millaista sen elämä on; mitä se näkee, kuulee, haistaa, tuntee, ajattelee, mitä se on jo nähnyt, millaiselta tuntuu oravan kiipeäminen oksilla tai kolon hakkaaminen.

Puuta voidaan tarkastella ja mitata eri vuodenaikoina ja tehdä muita havaintoja. Ajatuksista voidaan kirjoittaa satu, ja sitä voidaan näytellä.

Luontoa aistien avulla

Metsäretkellä lapset opettelevat kuuntelemaan luonnon ääniä. Aivan hiljaa ja silmät kiinni kuunnellaan tuulen huminaa, sateen ropinaa, lintujen laulua ja muita luonnossa kuuluvia tapahtumia. Opettajan johdolla koetetaan kuvata kuultuja ääniä. Lapset voivat myös kuunnella erilaisia opettajan tarkoituksella aiheuttamia ääniä, kuten puuta kepillä lyötäessä tai pensaita kahisutettaessa syntyviä ääniä. Mukaan voit ottaa paperia ja värikyniä ja piirtää kuulemasi paperille. Tutkitaan yhdessä piirustukset. Lisäksi seurataan mihin aikaan vuodesta metsässä on eniten ääniä (esim. lintujen, tuulen...)

Tuoksupurkit. Kerätään pieniin purkkeihin erilaisia materiaaleja metsästä, haistellaan, vertaillaan, arvaillaan silmät suljettuina.

Kerätään käpyjä, sammalia, havuja yms. pussiin. Lapset saavat vuorotellen laittaa kätensä pussiin ja tunnistaa koskettelemalla jotain ja sen jälkeen näyttää sen muille. Voidaan leikkiä myös niin, että lapset laittavat kätensä selän taakse ja ohjaaja laittaa käsiin tunnusteltavaksi ja arvattavaksi jotain pussista.

Leikkijät istuvat silmät kiinni piirissä. Jokaiselle annetaan tunnusteltavaksi jokin luonnonesine. Kukin opettelee tuntemaan oman esineensä tuntoaistin perusteella. Esineet kerätään pois ja laitetaan kiertämään sekoitetussa järjestyksessä leikkijältä toiselle. Tehtävänä on löytää oma esine. Kun oma esine osuu kohdalle, se pidetään, mutta muut pannaan edelleen kiertämään. Kun kaikki ovat mielestään löytäneet omansa, avataan silmät ja katsotaan mitä esineet olivat. Esineet voivat olla myös pelkästään kasvien osia tai erilaisia kiviä.

Marjaretki

Tehdään mustikkaretki tai vadelmaretki. Maistellaan metsän antimia ja sovitaan, että suuhun ei laiteta mitään tunnistamatonta.

Ötökkäretki

Tutkitaan tarkasti maan pintaa. Montako erilaista ötökkää löytyy, millaisia on olemassa? Mietitään niiden merkitystä ravintoketjussa ja ekosysteemissä.

Muurahaisten liikennelaskenta

Muurahaispolkujen liikennettä voi tarkkailla eri vuorokaudenaikoina ja erilaisilla säillä. Laita jokin merkki polulle ja laske, kuinka monta muurahaista ohittaa paikan esim. minuutissa. Seuraa muurahaisia niiden ravintolähteille. Löydätkö puista muurahaisia? Entä lypsävätkö ne kirvoja? Minkälaisia taakkoja muurahaiset kuljettavat?

Vesileikkejä

Rakennetaan metsässä puroihin vesimyllyjä ja patoja. Venekilpailu: Lähetä veden vietäväksi lehtiä, tikkuja, kaarnaveneitä, lumiveneitä.

Kun silmut puhkeavat

Katkaise oksa jostain puusta tai pensaasta ja pane se maljakkoon. Tarkkaile sitten oksan silmuja.

Pajunoksat juurtuvat helposti vedessä. Vaihda usein vettä ja tarkastele juuria ja hiusjuuria suurennuslasilla.

Sido pieni narunpätkä koivun tai jonkin pensaankokoon, niin tunnistat sen jälkeensä. Tarkkaile sitä silloin tällöin lehtien varisemiseen saakka. Tee siitä piirros ja mittaa kuinka paljon se kasvaa vuoden aikana.

Aikaisin keväällä voi tammien alta löytää tammenterhoja, jotka ovat alkaneet itää. Laita tammenterho ituineen sopivaan lasipulloon ja seuraa kehitystä.

Luoppitutkimus

Oppilaille annetaan tilaisuus tutkia kiinnostavia kohteita luupilla, tehdään esimerkiksi männyn kaarnatutkimus.

Miten lehdet katoavat?

Ota mukaan metsästä pussillinen lehtiä, jotka olet kerännyt maasta. Aseta ne valkealle pyyhkeelle. Katso tarkkaan, niin näet, että lehdistä on liikettä: pieniä hämähäkkejä, hyppyhäntäisiä, maasiroja, ehkä matojakin. Ne ovat eläimiä, jotka syövät lehtiä ja huolehtivat siitä, että niistä tulee uutta maata. Jos katsot tarkkaan, niin näet, että lehdet ovat täynnä pieniä pisteitä. Ne ovat sieniä, jotka auttavat maatumisessa. Eläimiä ja sieniä, jotka tekevät lehdistä uutta maata, kutsutaan lahottajiksi.

Elämää puun ja kuoren välissä

Kuolleesta puusta tai vanhasta kannosta voi helposti irrottaa palan kaarnaa. Sen alla vilistää tiehensä paljon pikkueläimiä: tuhatjalkaisia, hämähäkkejä, pieniä kovakuoriaisia, muurahaisia. Puun pinnassa näkyy käytäviä. Niitä tekevät tuhohyönteiset.

Jännittäviä hajuja ja outoja tuoksuja

Etsi metsästä jännittäviä hajuja ja outoja tuoksuja. Jätä paikalle kirkasväriäinen nauha niin että toisetkin voivat tulla haistelemaan. (Metsähallitus, Luonto-oppaan opas)

Käkileikki

Yksi leikkijöistä on käki, joka on piilossa pesässään ja kukkuu. Toiset leikkijät etsivät häntä kukkumisen perusteella. Löydettyään käen leikkijät piiloutuvat sitä mukaa pesään käen kaveriksi. Leikki päättyy, kun kaikki leikkijät ovat pesässä. Käki kukkuu aluksi harvaksen ja hiljaisella äänellä. Jos leikkijöiden on vaikea löytää käkeä, sen pitää kukkuu useammin ja kovempaa. Leikissä voi olla useampiakin käkiä tai vaihtoehtoisesti jokin muu selvästi ääntelevä eläin, esim. pöllö, talitiainen, susi... (Leena Honkanen ja Pirkko Karvonen, Halataan puuta)

Näytteelle pari

Jokaiselle annetaan pieni kasvinosa jostain ympärillä kasvavasta kasvista. Tehtävänä on löytää oikea kasvi näytteelle. Löydettyjen kasvien annetaan olla paikoillaan ja mennään yhdessä jokaisen kasvin luo ja yritetään tunnistaa ne. (Franssila L., Takapihalta erämaahan. Luonto-ohjaajan opas. Suomen Luonnosuojeluliitto.)

Metsän eläimiä

Jaetaan lapset pienryhmiin. Jokainen ryhmä saa kuvakortin, jossa on tuttu eläin, esim. jänis, orava, talitintti... Ryhmät tutkivat hetken ympäristöä ja miettivät löytyykö jotain, mitä kyseinen eläin voisi syödä, tai mitä se voisi käyttää pesän rakentamiseen. Esitellään oma eläin muille kertoen, äännellen, liikkuen. Muut voivat arvailla eläintä.

Keräilijät vauhdissa

Pareille annetaan pieniä paperipusseja ja esim. filmipurkkeja, joihin heidän on määrä kerätä jos jonkinlaista. Keräilyn tarkoituksena on oppia tarkkailemaan luontoa ja sen hyvinkin pieniä yksityiskohtia. Keräilyn voi toteuttaa rauhallisella retkellä, jolloin on paljon aikaa tutkia ja etsiä. Kaikille annetaan lista asioista, joita heidän pitää etsiä. Esim. koivun lehti, männyn neulanen, sulka, sammal jne. (Franssila L., Takapihalta erämaahan. Luonto-ohjaajan opas. Suomen Luonnosuojeluliitto.)

Matoäiti ja lapset

Opettaja pudottelee pienehkölle metsäalueelle (15 x 15 m / oppilasmäärän mukaan) villalangan pätkiä (pituus noin 10 cm). Langat ovat kahta eri väriä, toinen luonnosta helpommin erottuva. Lankoja saa olla runsaasti (~ pari sataa). Ennen etsintää opettaja näyttää oppilaille kyseisistä langoista punotun "matoäidin", jonka kadonneita poikasia lapset saavat etsiä.

Kuunnellaan ja kuvitellaan

Mitä esimerkiksi talitintillä on sanottavaa? Piirretään talitintti ja sille puhekupla, johon talitintin terveiset kirjoitetaan. Terveisiä voisi olla esim. se, mitä talitintti kertoisi ihmiselle, metsästäjälle, puulle, toiselle talitintille, muille metsän eläimille.

Lintujen kodeista

Lue tai kerro omin sanoin satu kuinka linnut oppivat rakentamaan pesänsä (esim. kirjasta Laulajainen – Pakkanen – Vaajakallio: Satupuu sivulta 9).

Hylättyjä ja/tai pudonneita linnunpesiä saattaa olla lasten vanhemmilla tai paikallisilla lintuharrastajilla, Pyydä niitä lainaksi ja tarkastele niitä yhdessä lasten kanssa;

- mitä materiaaleja linnut ovat käyttäneet
- minkä muotoisia & kokoisia pesät ovat
- ihmetelkää lintujen pesän rakennustaitoja: miten linnut ovatkaan taitavia!! työvälineinään pelkät nokat ja koivet!

Onnistuisiko sama lapsilta? Anna lasten miettiä mitä he tarvitsisivat auttaakseen lintuja

- savea
- heiniä
- sammalia
- untuvia
- risuja ym. ym.

ja ryhtykää hommiin.

Projektin voi päättää rakentamalla linnuille pönttöjä.

Etsintäruudukko

Opettajalla on 3x3 ruudun pussikko, ruuduissa numerot 1-9. Pusseihin laitetaan etsimistä varten näytteet. Esim. pussi 4: männyn käpy = Etsi neljä männynkäpyä. Oppilaat voivat tehdä maahan samanlaisen ristikon ja täyttää kyseiset ruudut ohjeen mukaan luvun osoittamalla määrällä etsintäkohdetta. (Mieti tarkkaan, mitä voi luonnosta ottaa yhdeksän kpl/oppilas tai ryhmä.)

Sateenkaaren palat

Opettajalla on sateenkaaripaperista tai muusta monivärisestä paperista tehdyt mallikartat, joiden perusteella oppilaat etsivät luonnosta samanvärisiä. Löydetyt värit kootaan esim. kiven päälle sateenkaareksi. (Motivointina voi käyttää satua maahan pudonneesta sateenkaaresta, jonka palasia nyt kootaan.)

Hiirileikit

Hiiri tutkii uutta metsää: jälkiä ja jätöksiä muista eläimistä.

Hiiri ryntää pakoon kettua = puunatta: Kettu tulee; vaihda puuta. Ilman puuta jääneestä tulee uusi kettu, joka huutaa: Kettu tulee! Mukana olevat puut kannattaa merkitä nauhalla.

Burr-leikki

Tasavärisellä alustalla luonnosta löydettyjä näytteitä. Ryhmä (ilman “kyselijää”) on sopinut, mikä näytteistä on Burr. Leikkijät ovat kerääntyneet näytteiden ympärille istumaan/kyykkyyyn. Kyselijä kysyy: Onko se tatti? Samalla hän nostaa kyseisen näytteen alustan ulkopuolelle. Vasta kun kyselijä sanoo ja nostaa sovitun Burr-näytteen alustalta, leikkijät vastaavat. Samalla he juoksevat turvaan. Jos kyselijä saa jonkun leikkijöistä kiinni ennen turva-aluetta, hänestä tulee uusi kyselijä. Näytteet voidaan valita sen metsäkerran opeteltavista kohteista.

Kim-leikki

Alustalle on asetettu luontonäytteitä. Ryhmä painaa mieleensä, mitä on esillä. Toisten odottaessa silmät suljettuina yksi leikkijöistä poistaa alustalta yksi/kaksi näytettä tai vaihtaa niiden paikkaa. Merkin kuultuaan leikkijät muistelevat, mikä puuttuu.

Kim-kokoelma

Alustalla on 5-8 luontonäytettä. Leikkijät saavat katsella näytteitä muutaman minuutin ajan. Näytealusta peitetään. Sen jälkeen leikkijät kokoavat itselleen samanlaisen kokoelman.

Lajittelua

Syksyisestä luonnosta kerätään eri puiden lehtiä. Koulussa lajitellaan lehdet keskenään samanlaisten kanssa kasoihin. Lopuksi yritetään selvittää, minkä puun lehdistä on kyse.

Puun lehti pääsylippuna

Metsäretken päätteeksi jokainen oppilas etsii oman lehden (puulaji voi olla määrätty). Oppilas tutkii tarkoin oman lehtensä ja etsii tuntomerkkejä, joiden avulla voisi tunnistaa sen myöhemmin. Lehdet kerätään ja metsästä tultua yritetään löytää kerättyjen lehtien joukosta se oma lehti.

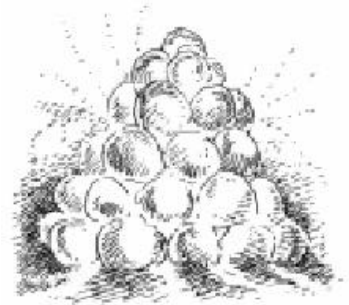
Metsähiiren menu

Oppilaille annetaan ruokalistakortti = menu metsähiiren ruuasta. (Esim. siemenet, marjat, sienet, kävyt, silmut, tammenterhot, vihreät lehdet ja jäkälä) Keräilyalustaksi sopii kuuden munan kananmunakenno. Kerätyt ruuat asetetaan sievästi tarjolle metsään (ilman kennoa).

Retkiä talviseen luontoon

Tehdään talvitutkimuksia

- lumipeitteen paksuus, kasvit lumen alla
- talventörröttäjät: lajit, siementen määrä
- talvehtivat kasvit
- sammalet, jäkälät
- puut
- jälkiä ja jätöksiä hangella

Eloonjäämisleikki

Leikkijät ovat Jäniksiä (yli puolet), Kettuja (neljännes), Tauteja (muutama) tai Kuolema (1-2).

Leikkimaastoon ripotellaan elämä-lappuja ~4 x leikkijöiden määrä).

Jänikset pääsevät maastoon ensin. He keräävät mahdollisimman paljon elämä-lappuja itselleen. Seuraavaksi irti pääsee kettujen ryhmä. He pyydystävät jäniksiä. Niin kauan kuin jäniksillä on antaa elämä-lappu pyydystäjälleen, hän saa olla leikissä mukana. Kun taudit pääsevät leikkiin, he saalistavat sekä jäniksiä että kettuja. Lopulta leikkiin tulee kuolema, joka saalistaa kaikkia.

Leikkijät pitää erotella toisistaan esim. erivärisin päähinein. Lisäksi sivulla voi olla Elämä, joka antaa pois leikistä joutuneille (= kuolleille) uusia elämä-lappuja. Lopuksi vain sitkeimmät leikkijät tai parhaiten leikkialueelle piiloutuneet ovat jäljellä.

Metsäluonnon tapahtumia

Oppilaat etsivät metsästä merkkejä luonnon tapahtumista, kuten eläinten jälkiä ja jätöksiä ja niiden katkomia ja järsimiä puita ja pökkelöitä, etanoiden syömiä sieniä, toukkien nakertamia puita, muita kasveja jne. Löydöt voidaan tuoda kouluun tarkemmin tutkittavaksi ja niitä tallennetaan jo metsässä esimerkiksi piirtämällä tai valokuvaamalla. Johtolankojen perusteella selvitetään jälkien aikaansaajat sekä muut mahdolliset tiedot eläimestä, kuten elinympäristö, ravinto ja elintavat. (Metsän oppimispolku)

Siementen tutkiminen

Oppilaat keräävät koivun siemeniä, tutkivat niitä luupeilla tai suurennuslaseilla ja piirtävät näkemänsä vihkoon ja kirjoittavat myös selitykset kuvaan. He kokeilevat siemenen liito-ominaisuuksia yrittämällä pitää sen puhallelemalla ilmassa. Samalla tavalla tutkitaan havupuiden siemeniä ja verrataan niitä koivun siemeniin. (Metsän oppimispolku)

Muistipelikortit kasveista ja puulajeista

Tunnista puulajeja tunnustusoppaan avulla (esim. Suomen Metsäyhdistys: Puulajit, 1996). Nimeä ja merkitse ylös sekä kerää tunnistamasi myös tunnistamiasi kasvilajeja. Kerää lehti- ja neulasnäytteitä ja askartele tunnustuskortit. Muistipelikortit voit askarrella, kun teet jokaisesta lajista kaksi samanlaista korttia. Taustapuolen pitää tulla siisti, jotta kortteja ei voi tunnistaa väärin päin.

Metsämatematiikkaa

Etsikää ryhmissä

- 1 kanto, jolle tuotte seuraavat:
- 2 erilaista sammalta
- 3 kaarnanpalaa
- 4 puolukan lehteä
- 5 mustikan lehteä
- 6 kuusenkäpyä
- 7 kuusen neulasta
- 8 männynkäpyä
- 9 männyn neulasta
- 10 koivun lehteä

Voidaan ottaa aikaa, nopein ryhmä voittaa.

Perustetaan sääasema

Perustetaan sääasema. Järjestäjä tai kokonainen ryhmä huolehtii havaintojen kirjaamisesta joka päivä tai kerran viikossa. Merkitään esimerkiksi:

Lämpötila aamulla
Lämpötila illansuussa
Aurinkoista
Vaihtelevaa pilvisyyttä
Pilvistä Vesi/lumisadetta
Tuulisuus
Muita havaintoja

Vuodenajan merkkejä

Etsi mahdollisimman monta kevään/kesän/syksyn/talven merkkiä: tuoksut, äänet (myös puuttuvat), varjojen pituus, lajit, lämpötila).

Kilpailu elintilasta

Metsästä rajataan noin 5 x 10 metrin kokoinen alue. Oppilaat laskevat, kuinka monta puuta sillä kasvaa. Samalla he katsovat, minkä puiden taimia on metsässä. Oppilaat tarkastelevat puiden ikää ja kuntoa ja koettavat päätellä, mitkä puut selviytyvät täyteen mittaansa, mitkä taas ilmeisesti kuihtuvat ja kuolevat kilpailussa elintilasta. Oppilaat laativat pienen selvityksen niistä kasvupaikkatekijöistä, joista puut keskenään kilpailevat. (Metsän oppimispolku)

Mieluinen metsä

Opettajan johdolla luokitellaan erilaisia metsiä esimerkiksi kasvillisuuden ja metsän käytön perusteella. Se voidaan tehdä joko maastometsäretkellä tai kuvien avulla. Tämän jälkeen suoritetaan haastattelututkimus. Millainen metsä on mieluisin? Miksi? (Metsän oppimispolku)

Lintujen laskentaa

Sitten kun lapset ovat tutustuneet muutamaaan lintulajiin niitä voidaan laskea. Siis montako varista, harakkaa, jne. (Löydä lumo, ohjeita etsijöille)

Söpösienet

Lajien erottamista voidaan harjoitella pienten ja hauskojen sienien etsimisellä:

- etsi 5 tuntematonta sienilajia
- etsi ne sienet jotka tunnet.

Samaa leikkiä voi leikkiä jäkälien ja sammalien etsimisellä. (Löydä lumo, ohjeita etsijöille)

Metsän antimet ja virkistyskäyttö

Seuraavien leikkien myötä tulevat tutummiksi

- marjat, sienet, riista ja tarveaineet
- ulkoilu, retkeily ja erätaidot
- myönteiset elämykset ja mielenrauha

Maaikkuna-leikki

Tehdään esim. pareittain. Toinen parista peittää maassa makaavan toverinsa lehdillä, neulasilla, risuilla jne. niin, että naaman kohdalle jää kurkistusikkuna. Pyydetään toveria kertomaan, miltä kaikki näyttää "maaikkunasta" katsoen. Vaihdetaan osia. (Ketään ei pidä pakottaa!)

Lumijäljet

Opas vie ryhmän metsään koskemattomalle lumelle. Kaikkien on seurattava jalanjälkiä pitkin niin, että jälkeen jää vain yhden ihmisen jäljet. Lyhyen mutta mielenkiintoisen kävelyn jälkeen ryhmä kokoontuu ympyräksi oppaan jälkiä seuraten.

Retkeläiset ohjataan jollain hausalla tavalla etsimään jokin mielenkiintoinen kohde ympäristöstään ja esittelemään se vieressään olevalle (tai kaikille). Se voi olla jäätynyt marja, erikoinen sammal, veistoksellinen jääpuikko, eläimen jäljet tms. Yleisen ihastelun ja jakamisen jälkeen poistutaan ringistä seuraten edelleen oppaan jälkiä.

Katsoessaan taakseen he näkevät merkillisen jälkikuvion nuolineen todisteena siitä, että joku on katsonut talvista maailmaa uudella tavalla. (Luonnossa kotonaan)

Aartenetsintä

Aartenetsintä piirroskartan avulla tai maahan aseteltujen "intiaanimerkkien" avulla.

Valokuvausleikki

Leikitään pareittain. Toinen parista sulkee silmät. Silmät avoinna oleva pari kuljettaa "sokean" jonkin luontokohteen luo. "Sokea" saa avata silmät noin kahden sekunnin ajaksi ja sulkee ne tämän jälkeen. Silmillä otettiin valokuva kohteesta. Näkevä pari kuljettaa "sokean" pois ja "sokea" saa kuvailla näkemäänsä kohdetta. Kun havainnot on kerrottu parille, etsitään kuvattu kohde ja varmistetaan, että kuvailija muisti oikein.

Sokkopolku

Tasaiseen maastoon merkitään tukevalla narulla polku, jota kuljetaan silmät sidottuina narua seuraten. Pysähdyspaikoissa (narussa on solmu) on aistimustehtäviä: kuuntelua, maistamista, haistelua jne. Polun kuljettuaan oppilas piirtää reitin ja pysähtymiskohdat. Lopuksi kuljetaan reitti silmät auki ja vertaillaan omaa mielikuvaa todelliseen tilanteeseen.

Käpyliikuntaa

- Käpyviesti
- Heitä käpyjä esim. sankoon, pahvilaatikoon (3 -5 kpl)
- Heitä käpyjä puussa riippuvaan pajukehikon (vanteen) läpi.

Tuoksukutsut

Ota mukaasi pieniä, mielellään läpinäkymättömiä purkkeja, filmien säilytyskotelo on mainio. Joka oppilas tai oppilaspari kerää pikkupurkkiin 2-3 tuoksuva luontonäytettä, esim. sammalta, muutama katajan neulanen ja kaarnanpala. Cocktailaineokset voidaan hieman murskata, jotta tuoksu tulisi paremmin esiin. Kutsuilla tervehtimisen lisäksi haistellaan vastaantulevan tuoksupurkkia.

Tuoksuparit

Purkeissa on valmiiksi asetettuna tuoksuja luonnosta. Leikkijät etsivät pariaan, jolla on samantuoksuinen purkin sisältö.

Löylytuoksupussi

Kerää paperiseen kahvisuodatinpussiin koivunlehtiä, niin että saat pussin reunat yhteen. Nipistä hakaneuloilla / nuppineuloilla reunat kiinni. Ompele puuvillalangalla pussin suu esim. pykäpistoilla yhteen ja aseta se sitten ilmavaan paikkaan kuivumaan. Syksyn koleilla tai talven pakkasilla saat kesän tuoksua saunaan, kun asetat koivunlehtipussin hetkeksi löylyveteen likoamaan ennen saunomista. (Niksi-pirkka)

Oma luontokolo

Omassa luontokolossa (lähietäisyydellä = kosketusetäisyydellä ei ole toista oppilasta) oppilas opettelee hiljentymisen ja paikallaan olon taitoa. Luontokolotehtäväksi voi antaa:

- piirrä kuulemasi äänet eri värisin värikynin ja ääntä kuvailevana viivana tai värialueena
- laske luonnon äänet ja ihmisen aikaansaamat
- tarkkaile kaikkea liikettä kolosi ympärillä: puissa, maassa ...
- kuvaa luontokoloasi tuoksusanoin, tuntosanoin, luulosanoin ja näkösanoin
- tuo kolostasi jotain kovaa, pehmeää, tärkeää ...
- tutki puuta kolosi lähellä
- tutki koloasi ja sen ympäristöä eri näkökulmista: selälläsi, istuen ...

Kameraleikki

Pari oppilasta kulkee peräkkäin. Taaempana oleva kuljettaa silmät kiinni olevaa etummaista. Välillä hän näppää kuvan = kameraoppilas avaa silmänsä ja painaa mieleensä, mitä näki. "Valokuvista" kerrotaan toisille.

Metsänhaltija

Haltijan silmät sidotaan ja hän asettuu seisomaan keskelle. Leikkijät liikkuvat hiljaa kohti haltijaa. He yrittävät päästä koskemaan haltijaa (= uudeksi haltijaksi). Kun haltija kuulee jotakin, hän huutaa seis ja osoittaa sormella äänen suuntaan. Siinä suunnassa olevat oppilaat peruuttavat taaksepäin, ja sen jälkeen leikki jatkuu.

Käkileikki

Yksi oppilas piiloutuu metsään. Piilostaan hän kukkuu silloin tällöin. Hänet löytänyt jää samaan piiloon. Leikki loppuu kun kaikki ovat kukkumassa piilopaikassa.

Maja

Rakennetaan yhteinen havu- tms. maja lähimetsään. Jos lähistöllä on tehty hakkuita, voidaan rakennusmateriaaleja hakea sieltä.

Kaveria ei jätetä –leikki

Muodostetaan 4 hengen ryhmät ja annetaan 2-3 laudankappaletta joka ryhmälle. Ryhmän pitää pysyä lautojen päällä ja selvittää toisiaan tukien jokin reitti, esim. tämän puun juurelta tuon kiven ja tuon kannon kautta toisen puun juurelle. Maahan ei saa astua.

Peikkometsä

Kerää pussiin jotakin painavaa, kevyttä, terävää, pyöreää, pehmeää, kovaa, vihreää ja ruskeaa; rakenna niistä peikko puun juurelle.

Temppurata

Kehitetään oma temppurata metsään. Esim. hyppelyä kivien yli, kiipeäminen puun oksalle, köysissä kiipeäminen, ryömiminen, ... Voidaan kehittää temppuja, joissa on autettava kaveria.

Suunnistamisen alkeita

Harjoittele karttamerkkejä suunnistus- tai peruskartasta. Voit kehittää omiakin karttamerkkejä ja piirtää kartan pihasta, lähimetsän polusta tms.

Pyytäkää suunnistusseurasta suunnistaja jumppatunnille tai koulun yhteiseen ulkoilupäivään. Ehdottakaa suunnistuspuuharadan järjestämistä lähimetsään.

Suunnistusharjoitus

Luokka jaetaan 3–4 oppilaan ryhmiksi. Ryhmä katsoo lähtöpisteen kartalta. Sen jälkeen vain yhdellä ryhmänjäsenellä on kartta. Hän johtaa muut valitsemaansa kohteeseen. Perillä muut yrittävät selvittää kartasta, mitä reittiä kohteeseen on tultu. (Metsän oppimispolku)

Ilmansuuntaleikki

Voimistelusaliiin tai koulun kentälle merkitään neljä ympyrää kuvaamaan pääilmansuuntia. Oppilaat seisovat keskellä leikkialaa. Leikin vetäjä huutaa jonkin ilmansuunnan nimen, ja oppilaat juoksevat tähän ympyrään. Viimeinen ympyrässä putoaa leikistä joka kierroksella. (Metsän oppimispolku)

Sienet

Rakentakaa pieni syötävien sienien näyttely. Avuksi voitte kysyä vaikkapa paikallista 4H- taikka Marttayhdistystä.

Tärkeitä tavaroita repussa (KIM-leikki)

Opettaja purkaa repustaan tavara kerrallaan retkivarustusta ja samalla kertoo, miksi on pakannut ne mukaan. Sieltä löytyy mm. vesipullo, kartta, kompassi, tulitikkuja, puukko, ensiapupakkaus, eväspussi, muki, vessapaperia, kiikarit, kännykkä, vaihtosukat, kampa, onki, värikäs sadeviitta jne.

Sadeviitta levitetään koko tavaramäärän päälle ja muistipeli on valmis. Mitä retkelle tarvitaan ja miksi? Tarvitaanko vielä jotakin muuta? Mikä olisi tärkeysjärjestys, jos kaikkea ei voida ottaa mukaan, vaan esimerkiksi vain 10 tärkeintä? Synnytetään keskustelua, arvokeskusteluakin.

Nuotioretki

Jokamiehen oikeuksien mukaan nuotion sytyttämiseen tarvitaan aina maanomistajan lupa. Jos ei ole käytettävissä valmista nuotiosijaa, sellainen täytyy valmistaa huolella. Turvallisin nuotion alusta on paljas hiekkamaa. Jos nuotio tehdään mullan tai turpeen päälle, maasta pitää poistaa pintakasvillisuus riittävän laajalta alueelta (1 m x 1 m).

Rakenna kuivista puista kuvan mukainen nuotion perusta. Sytykkeitä kannattaa kerätä runsaasti. Sytykkeiksi sopivat tuohi (älä revi kasvavista puista), sekä maanomistajan luvalla otettavat tervaspuu sekä kuusen kuivat alaoksat. Taittele sytykkeet kaksinkerroin. Hyviä sytykkeitä ovat myös männystä veistetyt kiehiset.

Sytykkeet sijoitetaan kuvassa merkittyyn paikkaan puiden alle ja sytytetään tuulen puolelta vartalon suojassa. Pääperiaate on, että lähimpänä sytykkeitä ovat pienet, helposti syttyvät puut. Nuotion sytyttyä kunnolla lisätään paksumpia puita, jotka palavat hitaammin. Eri puulajit palavat eri lailla, hyväksi nuotion sytyttäjäksi oppii vain kokemuksen kautta.

Nuotion ääressä voi puuhata monenlaista. Veistelytoiksi käyvät makkaratikun tai kaksikärkisen haarukan vuoleskelu. Jos sinulla ei ole maanomistajan lupaa ottaa puumateriaalia luonnosta, voit ottaa mukaan puuriman pätkiä. Haarukka syntyy sellaisesta jopa helpommin kuin paksusta kepeistä. Haarukalla on mukava syödä esimerkiksi makaroniruokia.

Nuotio on sammutettava hyvin. Paras sammutin on vesi. Kaada nuotioon niin paljon vettä, että maapohjakin on varmasti jäähtynyt. Muista, että mullassa ja turpeessa tuli voi kyteä viikkojakin. (Metsän oppimispolku)

Tikkupullaa ja letunpaistoa

Pyydetään paikalliset partiolaiset avuksi ja hankitaan tulentekolupa metsään (huom! tulia ei saa tehdä ilman lupaa). Voidaan tehdä tulet myös pihalle. Harjoitellaan letun-, makkaran- ja/tai tikkupullanpaistoa. Harjoitellaan nuotiolla käyttäytymistä. Lopuksi sammutetaan tuli huolellisesti.

Tikkupullan valmistus

- 3 dl vehnä jauhoja
- 1/2 tl suolaa
- 2 rkl sokeria
- 2 tl leivinjauhetta tai kuivahiivaa
- 1 1/2 dl vettä tai maitoa

Taikinan voi valmistaa jauhopussissa, jossa on sopiva määrä jauhoja. Taikina muotoillaan pitkulaiseksi ja se kierretään tikun ympärille harvaan. Pulla turpoaa paistuessaan.

Tutustutaan riistanhoitoon

Kutsutaan paikallisesta riistanhoitoyhdistyksestä tai metsästysseurasta metsästyksen ja riistanhoidon asiantuntija kertomaan riistanhoitotöistä. Käydään maastossa katsomassa töitä käytännössä (hirven nuolukivi, riistanruokintakatos, riistapelto).

Metsäluonnon suojelu

Seuraavat leikit johdattavat näihin aiheisiin:

- ?? luonnon kunnioittaminen
- ?? luonnonkirjon säilyttäminen
- ?? suojelun keinot

Halauspuu

Etsikää oma halauspuu! Puun rungon paksuus on täsmälleen käsivarsien ympäriulottumisen mittainen. Omalle puulle kerrotaan salaisuuksia, kirjoitetaan runoja, piirretään ja siitä huolehditaan.

Roskasaalistus

- Puhdistetaan läheinen metsäalue roskista. Varusteina: muovihanskat, keräyspussi. Onko kaikki roska turvallista (huumeruiskut tms.)?
- Järjestäkää roskanäyttely: tupakantumppeja, tulitikkuja, pullonkorkkeja, hampurilaispapereita, hernekeittopurkki, lasipullo omenanraato jne. Järjestäkää Luonto puhtaaksi -tempaus.
- Aarteenetsintä roskia seuraten. Leikin lopuksi reitin puhdistus!

Metsän säännöt

Mitä tässä metsässä saa tehdä ja mitä ei. Kirjoitetaan ylös oman lähimetsän säännöt.

Kuuntele luontoa!

Etsikää viihtyisä paikka metsässä. Pitäkää minuutin hiljaisuus. Kuunnelkaa luonnon ääniä! Montako kuului, mistä? Piirrä äänimaisema värein ja muodoin.

Hiipimisharjoitus

Yksi istuu silmät suljettuina/peitettyinä kivellä. Muut lähestyvät häntä mahdollisimman hiljaa hiipien. Istuja ilmoittaa heti kun kuulee jonkun lähestyvän ja osoittaa kuulemaansa suuntaan. Joka pääsee lähimmäksi, on voittaja. Mietitään, miksi metsässä ei pitäisi meluta.

Puun pukeminen

Esim. Japanissa, Englannissa ja Australiassa tämä on perinteinen tapa kunnioittaa puuta: Komea näkyvällä paikalla kasvava puuyksilö koristellaan esim.

- paperisuikaleilla joihin on kirjoitettu runoja / arvoituksia / aforismeja tms.
 - lipuilla, lapuilla kankaasta tai paperista
 - juhlain menoin musiikilla, tanssilla, loruilla ja tervehdyksillä höystäen.
- Kunnioitusta koko luonnolle voi myös osoittaa myös ripustamalla linnunpönttöjä.

Metsätalous

Metsätalouteenkin voidaan tutustua leikkien avulla. Tämän osion aiheita ovat:
?? metsänhoito, metsän arviointi, metsä aluetaloudessa

Taimen kasvat

Pyytäkää taimitarhalta pieni määrä puun siemeniä ja kylväkää niitä viilipurkkeihin tai turveruukkuihin. Käyttäkää apuna Suomen Metsäyhdistyksen Minun puuni –kasvatusohjeita ja lukekaa myöskin Suomen Ladun Simo Siemen –satukirjaa. Istuttakaa taimet kesällä maahan.

Taimien istutus

Otetaan yhteyttä paikalliseen metsänhoitoyhdistykseen ja kysytään, olisiko oppilailla mahdollisuus päästä istuttamaan taimia metsänuudistamisalalle.

Juhlametsikkö

Järjestetään juhlallinen muistometsikön perustamistilaisuus koulun pihaan. Istutetaan vaikkapa viisi puuta, pidetään puheita ja juodaan mehumaljat.

Eri-ikäiset männyt

Männyn ikä lasketaan männystä vuosikasvaimien ja kannoista vuosirenkaiden avulla. Mietitään/piirretään männyn eri kehitysvaiheet (1. taimi tai nuori ”aikuinen” josta oksakiehkurat laskettavissa, 2. kasvussa oleva ”aikuinen”, jossa on selvä latvapiikki, 3. kilpikaarnainen lakkapäävänhus). Löydätkö metsästä itsesi ikäisen männyn, taikka äidin tai isän ikäisen?

Vuosilustot 1

Piirretään 50- tai vaikka 100-vuotiaan puun vuosilustot isolle paperille.

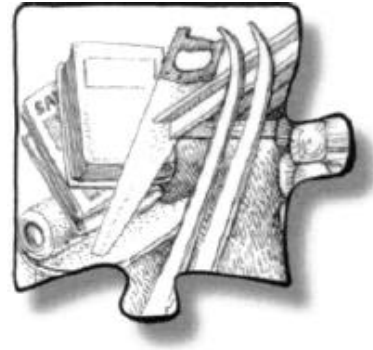
- Väritä se vuosilusto, jolloin sinä synnyit.
- Väritä eri väreillä äidin, isän ja sisarusten syntymävuodet. Kirjoita nimet.
- Väritä muitakin, esim. tapahtumia, mitä muistat.

Hankitaan puun tyveltä sahattu kiekko, jossa vuosilustot erottuvat. Lasketaan puun ikä. Merkitään tärkeitä vuosilukuja ja tapahtumia nuppineulalla lävistetyille pikku pahveille tai paperilapuille ja painetaan nuppineulat oikeille vuosirenkaille.

Vuosilustot 2

Etsitään metsässä kanto, jossa vuosilustot erottuvat hyvin. Lasketaan minkä ikäisenä puu on kaadettu. Mietitään miksi se on kaadettu silloin. Tutkitaan erivahvuisia vuosilustoja, miksi ne ovat välillä leveitä, välillä kapeita.

Puun käyttö ja jalostus

Seuraavat leikit perehdyttävät näihin aiheisiin:

- käden taidot
- puutuotteet
- metsäteollisuus ja kansantalous

Askartele kasveista

Kerää lehtiä, sammalta, jäkälää, ruohoa ym. Voit tehdä kortteja, tauluja, hiirelle/peikolle pesän jne.

Kasvikudos

Joko suuri oksista tehty kehys, tai pieni oksanhaara. Sido lankaa tai narua vieri viereen, pujottele kukkia, käpyjä ja heiniä.

Kasvien siemenet ja marjat

Voit pujottaa esim. pihlajanmarjoja, ruusunmarjoja, katajanmarjoja, vaahteran "neniä", tammenterhoja jne. puuvilla- tms. lankaan joko koristeeksi tai kaulakoruksi.

Hankauspiirustus eli froottaasi

Etsitään luonnosta mielenkiintoinen pinta (kivi, puunrunko, sammal, neulasmatto, hiekka), jonka päälle voi laittaa paperin. Mietitään sopiva väri. Hangataan lappeellaan olevalla liidulla kohteen päällä olevaa paperia. Näin paperiin piirtyy alla olevan pinnan rakenne.

Florelli

On maalaus jonka tekemiseen käytetään kasveja. Hiero paperille ruohoa, lehtiä, ja kukkien terälehtiä. Maalaa mustikalla ja muilla marjojen mehuilla. Voit tehdä florellin tietystä paikasta ja käyttää silloin vain niitä kasveja joita siitä ympäriltä löydät. (Näslund ja Kvarnströ, Kesäpuuhia, tekemistä ja tarinoita)

Puutaidetta

Paperia pidetään puun runkoa vasten ja väriliidun kyljellä hangataan paperia. Puiden lehtiä voi myös samalla tavalla "monistaa" paperille. Lehti laitetaan alustalle nurja puoli ylöspäin, jolloin lehden suonet ovat paremmin esillä. Paperi laitetaan lehden päälle ja hangataan väriliidulla. (Takapihalta erämaahan)

Kuivakukkakoristeita

Kuivattuja luonnonkukkia ja –heiniä laitetaan koristeeksi (oasis)palloon.

Puiden lehdet

Taita vaahteran lehdet, pujottele lehden varsi aina seuraavaan lehteen niin, että saat kruunun.

Asettele lehdet pallomaisesti aivan kiinni toisiinsa, varret yhteen nippuun, suuri kasa lehtiä. Sido varret aivan tyvestä lujasti langalla yhteen, aseta nippuja roikkumaan alaspäin koristeeksi.

Käpyeläimet

Rakennetaan käpykarjatila metsään, pihaan, pahvialustalle tms. Eri puiden kävyistä tehdään eri eläimiä.

Etsi metsästä

Etsi metsästä

- samanlainen (anna lapselle kuva- / kasvikortti etsittävästä), taikka
- jotain kapeaa leveää
pitkää lyhyttä
pyöreätä soikeaa
pehmeää kovaa
karheaa kuivaa
märkää taipuisaa
jne.

Löydöksistä voi tehdä yhteisen maataideteoksen

- värejä värikartan mukaan
- kartan voi tehdä vapaavalintaisin värein; löytyykö kaikkia kartan värejä metsästä?
Tai lasten kanssa voidaan pohtia mitä värejä he olettavat metsästä löytyvän.
VäriLöydökset voidaan liimata / kontaktoida karttaan, silloin kannattaa jättää selkeästi tilaa karttaan kunkin värin vierelle., tai ne voi liimata erilliselle paperille.

Mitä puusta tehdään?

Yrittäkää keksiä mahdollisimman paljon esineitä, joita voi tehdä puusta. Tehkää: saunavasta, kaarnalaiva... Hauska kilpailu on erilaisten käyttötarkoitusten keksiminen halolle, kuusenoksalle jne. (Franssila L., Takapihalta erämaahan. Luonto-ohjaajan opas. Suomen Luonnosnuojeluliitto.)

Luontoveistoksia

Yksin tai ryhmissä etsitään luonnosta hauskannäköisiä kuolleita puunkäppyröitä, heinää, käpyjä ym. ja tehdään niistä luontoveistos. Kun työt ovat valmiita, jokainen saa kertoa, mitä hänen taideteoksensa esittää tai muut voivat arvailla. (Franssila L., Takapihalta erämaahan. Luonto-ohjaajan opas. Suomen Luonnosnuojeluliitto.)

Soittimia

Taputetaan kiviä yhteen, hangataan käpyä ja keppiä, rapisuttaja heiluttaa kuivaa lehtikimppua, purkit, tölkit voi täyttää kivillä, pajupilli, ujellin; sido naru kaarnanpalaan, heiluta ympyrässä.

Uusiopaperin valmistus

Käytetyistä monistuspapereista ja värillisistä tiedotteista revitään paperisilppua. Silppua liotetaan vedessä hajoamisen helpottamiseksi. Tehosekoittimella saadaan vedestä ja silpusta paperimassaa. Massaa nostellaan lävikkökehikkoon. Esim. kortteihin kannattaa asetella jo ennen kuivumista koristeita, tai eri värisiä massoja. Loppukuivuminen huokoisen paperin päällä.

Erilaisia paperilaatuja

Opettaja tuo oppilaille suuren määrän erilaisia paperilaatuja. Oppilaat tekevät 2–3 hengen ryhminä pikku kokeita, joiden tavoitteena on verrata eri paperilaatuja toisiinsa. Oppilaat tutkivat esimerkiksi paperilaatujen pintaa, lujuutta, joustavuutta, imukykyä, kosteudenkestävyyttä, repäisyjälkeä jne. He laativat ominaisuuksista taulukon ja suunnittelevat sen pohjalta käyttösuosituksen kullekin paperilaadulle. (Metsän oppimispolku)

Taiteilijan paletti

Liimataan erivärisistä luonnonmateriaaleista väriläiskät paletin muotoiselle alustalle.

Kehystetty taideteos

Oppilailla on pahvista tehty kehykset. Sovitulla alueella he etsivät mieleisensä luonnon taideteoksen. Esim. kasvava puolukan marjaterttu jäkälän seassa tai värikkäitä lehtiä katajan oksalla. He asettavat kehyksen rajaamaan taideteostaan. Lopuksi kuljeskellaan ihailemassa taideteoksia luonnon taidesalissa. (Työtä voidaan jatkaa vielä piirtämällä kyseinen aihe.)

Luontoveistos

Yksin tai ryhmässä etsitään luonnosta hauskannäköisiä luontoesineitä (ei eläviä) ja kootaan niistä oman luontoveistos. Jokainen saa kertoa omasta taideteoksestaan.

Kamerasafari

Anna jokaisen lapsen ottaa kuvan kameralla metsän mieluisasta kohteesta. Valmistakaa kuvista näyttely.

Metsä kuvataiteissa

Katselkaa taidekirjoista, -kalentereista ja -korteista taitelijoiden tunnelmia ja näkemyksiä metsästä.

Metsähiiren koti

Kootaan luonnonmateriaalista hiirelle kuvitteellinen koti. Parvekkeet, terassit ja järjestellyt piha-alueet viimeistelevät hiirikylän ulkonäön.

Diat

Valmistetaan ”diakuvia” asettamalla luonnosta löydettyjä lehtiä, neulasia, jäkälää tms. diakehyksen lasien väliin. Tuloksena on varjokuvia tai oikein ohuista materiaaleista näkyy jopa läpi.

Kivet

- Askarrelkaa kivielläimiä, -peikkoja, -koristeita ja -kaulakoruja.
- Pelatkaa erämiehen shakkia erivärisin kivin ja puutikuin.
- Nosta valkoinen (tai jonkin muun värinen) kivi; kuka onnistuu saamaan valkoisen kiven pussiin, pussiin ei saa katsoa.

Metsä ja kulttuuri

Metsäkulttuuriin liittyvät leikit koskettavat näitä aiheita:

- historia ja perinne
- metsä ja ihminen
- tulevaisuuden metsä ja puu

Luontotarinoiden kerääminen

Omilta vanhemmilta tai isovanhemmilta kysellään tarinoita paikkojen menneisyydestä, synnystä, eläinten tai kasvien ulkomuodosta tai käyttäytymisestä. Tarinat kerrotaan ja/tai kirjoitetaan muistiin.

Luontolauluja luonnossa

Kerätään luonto/metsäaiheisia lauluja ja mennään metsään pitämään musiikkitunti. Lauletaan niitä luonnossa.

Näkökulman / perspektiivin vaihto

Tutun metsäpolun voi vaihteeksi kulkea kontaten, ryömienkin (silloin retken nimi voisi olla "mikroretki"). Virittäytymiseen sopivat mainiosti Elsa Beskow'in kirjat Pikku putte mustikkametsässä sekä Tonttulan väki.

Siis mitä näkyy ja löytyy, miltä tuoksuu ja miltä tuntuu olla niin pieni? Luupit ja suurennuslasit mukaan! Seuraavalla kerralla voidaan vaikka rakentaa Tonttulan ja muun pikkuväen koteja kivien kylkeen, Sammalikon reunaan.

Puun tarina

Luokka jaetaan 2–3 oppilaan ryhmiksi. Kukin ryhmä etsii mieleisensä puun ja kirjoittaa sille elämäntarinan. Mitä puu on nähnyt ja kokenut? Ryhmä esittää tarinan muille oppilaille. (Metsän oppimispolku)

Maisemametsästystä

Etsitään metsästä eri kerroilla

- pystysuoria viivoja / pintoja
- vaakasuoria viivoja / pintoja
- vinoja viivoja / pintoja
- ja näiden variaatioita; paksuja, ohuita, lyhyitä, pitkiä viivoja.

Samalla tavalla etsikää myös erilaisia muotoja, pieniä ja isoja

- kulmikasta
- pyöreää

Voidaan rajata maisemasta etsittäväksi ja katseltavaksi

- värejä ja värien sävyjä
- korkealta / maasta / ja siltä väliltä

Voidaan käyttää katselukehystä apuna (se voi olla esim. vessapaperirulla, tai pahvilevy jossa on pieni kurkistusaukko). Väriretkien kohdalla muistetaan huomioida eri vuodenajat.

Retkeltä palattua muistellaan löydöksiä

- piirtämällä pehmeällä lyijykynällä, hiilellä tai liidulla
- maalaamalla
- esim. tikku-, oksa- ja luontokollaasin valmistamisella

Menninkäisen häntä ja Keijun hiusnauha

Menninkäinen ja Keiju ovat jättäneet jälkiä metsään. Opettaja on jättänyt näkyville esimerkiksi Menninkäisen hännän tupsun, Keijun hiusnauhan ja muita mielikuvitusta herättäviä jälkiä. Keksi oma satu: missä ne asuvat, mitä ne puuhaavat päivisin ja öisin, mitä ne syövät metsässä, millaisia ne ovat luonteeltaan, millaisia kavereita heillä on? Piirrä sadusta kuvia, joihin liimaat metsästä kerättyjä aineksia.

Erilaisia puita

Luokka jaetaan 2–3 oppilaan ryhmiksi. Kukin ryhmä valitsee muutamia mieleisiään erilaisia puita. Ryhmä koettaa mahdollisimman monipuolisesti puita tutkimalla kuvata niiden eroja, kuten puiden muotoa ja korkeutta, oksien sijaintia, rungon pintaa, lehtimuotoja, puiden värejä, niiden luomia tuntemuksia ja mielikuvia. Kukin oppilas voi myös piirtää tai maalata itsensä kaltaisen puun tai kertoa, mitä puuta hänen ystävänsä muistuttaa. (Metsän oppimispolku)

Vuodenaikojen metsä

Opettaja jakaa jokaiselle oppilaalle samanlaisen metsää esittävän ääriiviipiiroksen. Kukin oppilas valitsee mieleisensä vuodenajan ja koettaa kuvata sitä värein piirrokseseen. Onko metsä talvella todellakin vain valkoinen ja kesällä vain vihreä? Koetetaan huomata metsän värisävyjen runsaus. (Metsän oppimispolku)

Metsänhaltijat

Oppilaat tutustuvat vanhoihin tarinoihin ja uskomuksiin metsänhaltijoista, keijuista, menninkäisistä ja muista taruolennoista. Millaisia ne olivat – kilttejä, ilkeitä, pelottavia, viekkaita jne. Jokainen voi piirtää, maalata tai muovailta jonkin taruolennon. Pohditaan yhdessä, miksi esi-isämme loivat tarinoita tällaisista olennoista ja jopa toivat uhrilahjoja esimerkiksi pyhille puille. (Metsän oppimispolku)

Musiikki puuta kuvaamassa

Oppitunnilla on perehdytty esimerkiksi kuuseen. Metsäretkellä oppilaat hakeutuvat pieninä ryhminä suurten kuusten alle ja tutkivat sitä: miltä näyttää, tuntuu, tuoksuu, kuuluu? Miltä tuntuu halata puuta? Lopuksi oppilaat asettuvat selälleen kuusen alle, katselevat sitä ja kuuntelevat opettajan nauhurilta soittamaa musiikkia, esimerkiksi Sibeliuksen sävellystä ”Kuusi”. Teemaa voi jatkaa kuvataiteissa piirtämällä tai maalaamalla tuntemustensa mukaisen puun. Muita Sibeliuksen puuaiheisia sävellyksiä pianolle (opus 75) ovat Koivu, Haapa, Kun pihlaja kukkii ja Yksinäinen honka. (Metsän oppimispolku)

Metsän tunnelmia musiikin avulla

Kuunnellaan klassista musiikkia. Voidaan etukäteen sopia, että keskitytään ajattelemaan metsää, sellaista joka itse kullekin tulee musiikista mieleen. Musiikki tuo mielikuvia: tunnelmia (kevyt, iloinen, raikas, ahdistava, surullinen, ...), värisävyjä (kirkas, heleä, harmaa, synkkä, ...), maisemia, tapahtumia jne. Kerrotaan kuuntelun jälkeen millaisessa metsässä kukakin ”liikkuu” sekä tunnelmista ja tapahtumista siellä.

Musiikkimielikuvia

Joko luonnossa nauhuri mukana liikkuessa tai luokassa aiheeseen liittyviä kuvia katsellen voi eläytyä esimerkiksi Sibeliuksen säveltämään, luontoa kuvaavaan musiikkiin. Sibeliuksen luontosävellyksiä pianolle (opus 114) ovat esimerkiksi Maisema, Talvi, Metsälampi, Metsälaulu ja Kevätnäky. (Metsän oppimispolku)

Vuodenajat / päiväkirja

Oppilaat keräävät luokkaan metsän vuodenaikoja kuvaavan, syksyllä aloitetun ja kesän kynnyksellä loppuvan, lukuvuoden aikana täydentyvän näyttelyn. Luonnosta tuotujen materiaalien ohella vuodenaikoja voi kuvata monilla muilla tavoilla, kuten piirtämällä, maalaamalla ja askartelemalla. (Metsän oppimispolku)

Soittimia luonnonpuusta

Oppilaat etsivät maapuita tai muita luvallisia puita lähimetsästä, tekevät niistä esi-isien aikaisilla työkaluilla puisia instrumentteja, harjoittelevat niiden käyttöä ja esittävät lopulta niillä tehtyä musiikkia esimerkiksi leirikoulun illanvietossa. Sopivia soittimia ovat esimerkiksi huilut, rummut ja muut lyömäsoittimet sekä tuulikanteleet.

Oppilaat koputtelevat metsästä löytämiään tai käsityöluokasta saamiaan puunkappaleita toisella puupalalla ja valitsevat soinniltaan parhaat. Sahaamalla puunkappaleet sopivan pituisiksi niistä saadaan nouseva asteikko, joka kelpaa musiikin tekemiseen. (Metsän oppimispolku)